

LA INDÚSTRIA FORA MURALLES: L'EIXAMPLE DE SANT ANTONI, 1860-1874

Mercè Tatjer Mir

Universitat de Barcelona

L'estudi de les primeres implantacions industrials a l'Eixample de Sant Antoni (comprès entre la Gran Via, la Ronda, l'actual Paral·lel i la plaça de la Universitat) pot contribuir al debat sobre el paper de l'Eixample Cerdà com a contenidor d'activitats fabrils, qüestió poc tractada en les ja molt nombroses referències bibliogràfiques sobre Cerdà i l'Eixample de Barcelona.

El primerenc procés d'ocupació de les illes d'aquesta part de l'Eixample per indústries que empraven, en molts casos, màquines de vapor és molt clar tot just aprovat el pla d'Eixample. Entre aquestes primeres instal·lacions cal esmentar les mecàniques i metal·lúrgiques (com és la Foneria de Valls Germans), tèxtils, alimentàries (cerveses Moritz) i químiques (sabó i bugies estereàtiques Rodés), procedents, majoritàriament, del Raval.

La seva ubicació, d'acord des d'un bon principi amb les alineacions previstes, va comprometre les primeres configuracions i usos de les illes i l'amplada dels bulevards d'aquesta part de l'Eixample, que, d'altra banda, no estaven massa ben formulats i no tenien una normativa específica; alhora, condicionaren les propostes de Miquel Garriga i Roca per ampliar els bulevards de ronda.

El nostre treball mostra com les favorables condicions de localització (la proximitat al port i a l'eix de la carretera de la Creu Coberta, la proximitat a la gran concentració fabril del Raval, entre d'altres) i el sòl més barat, en no ser la zona de major demanda residencial de les classes altes, afavoriren una ràpida instal·lació d'indústries. Les fàbriques es situaren molt especialment a les illes més properes a la Ronda i al Paral·lel (compreses entre els carrers Aldana i Floridablanca, i entre Villarroel i Calàbria), que el 1873, amb gairebé mig centenar de contribuents per activitat industrial, eren la major concentració fabril del terme de Barcelona fora muralles, superant a molts pobles del Pla.

Aquest espai industrial, que continuarà creixent i diversificant-se fins a la primera meitat del segle XX, actuà, sovint, com a viver d'empreses amb instal·lacions efímeres, però, també, amb algunes de gran continuïtat i llarga permanència en el territori (fàbrica de canonades Soujol, Cerveses Moritz, etc.).